

SABIEDRISKO PAKALPOJUMU REGULĒŠANAS KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

Eiropas Komisijas 2003. gada 11. februāra rekomendācijā par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (2003/311/EK), minētais

tirgus Nr. 18: apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem

Rīga, 2007. gada oktobris

Satura radītājs

Tabulas.....	3
1. Ievads.....	4
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas.....	4
1.2. Eiropas Kopienų regulējums.....	5
1.2.1. Tirgus analīzei specifiskie tiesību akti.....	5
1.2.2. Būtiska ietekme tirgū.....	5
1.2.3. Tirgus analīzes process.....	6
2. Pašreizējā situācija.....	6
2.1. Būtiskas ietekmes noteikšana likuma „Par telekomunikācijām” kontekstā.....	6
2.2. Noteikumi pārejai no likuma „Par telekomunikācijām” uz Elektronisko sakaru likumu.....	8
3. Tirgus analīzes gaita.....	8
3.1. Elektronisko sakaru likums.....	8
3.2. Pārejas noteikumi saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu.....	9
3.3. Tirgus analīzes koncepcija.....	9
3.3.1. Konkrētā tirgus analīze.....	9
3.3.2. Komersantu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanas kritēriji.....	11
3.3.3. Kopēja dominējošā stāvokļa novērtēšana saistītajos tirgos.....	14
3.4. Noteikumi.....	15
3.4.1. Noteikumi par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem.....	15
3.4.2. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību.....	15
3.5. Prioritāri analizējamie tirgi.....	18
3.5.1. Rekomendācijā minētie tirgi.....	18
3.5.2. Konsultāciju dokuments.....	18
3.5.3. Konsultējamie jautājumi.....	20
3.5.4. Konsultāciju rezultāti.....	20
3.6. Konkurences Padomes Lēmums.....	21
4. Konkrētais tirgus.....	22
4.1. Rekomendācijā minētais tirgus.....	22
4.2. Attiecīgie pakalpojumi.....	22
4.2.1. Televīzijas un Radio programmu raidīšana ar virszemes radītājiem.....	22
4.2.2. Televīzijas un Radio programmu signāla raidīšana līdz virszemes radītājiem.....	23
4.3. Situācija tirgū.....	23
5. Nacionālā konsultācija.....	25
6. Konkurences padomes viedoklis.....	25
7. Tirgus definēšana.....	25
8. Tirgus Analīze.....	25
8.1. Konkrētā tirgus izpēte.....	25
8.2. Barjeras ienākšanai tirgū.....	26
8.3. Efektīvas konkurences pazīmes.....	26
8.4. Konkurences likumdošana efektivitāte.....	27
Konkurences Padomes uzlika LVRTC tikai vienlīdzīgas attieksmes un caurredzamības saistības.....	28
8.5. Rezultāts.....	29
Saīsinājumi.....	30

Tabulas

1. tabula: Otrā pielikuma struktūra	17
2.tabula: Tirgu, kuros tiek sniegti Rekomendācijā minētie vairumtirdzniecības pakalpojumi, koncentrācija	19

1. Ievads

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL) saskaņā ar Eiropas Kopienu (turpmāk – EK) elektronisko sakaru nozares regulējumu deleģē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai (turpmāk – Regulators) tiesības definēt konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, lai noteiktu elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersantus) ar būtisku ietekmi tirgū (būtiskas ietekmes noteikšana), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt īpašas prasības (saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Tirgus definēšana ir ekonomiska rakstura analīze, kurā izmanto EK administratīvo un Eiropas Kopienas Tiesas (turpmāk – ET) juridisko pieredzi.

Definējot konkrētos tirgus elektronisko sakaru nozarē, tiek analizētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums).

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – publiskā elektronisko sakaru tīkla izveide, ierīkošana, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;
- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši ET praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Regulators var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citiem komersantiem, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas – pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi un starpsavienojumu vai tālākpārdošanas veikšanai. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Regulators, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus. Regulators, veicot tirgu definēšanu un analīzi, var noteikt prioritāri analizējamos tirgus un/vai vairāku tirgu grupas (klasterus).

1.2. Eiropas Kopienų regulējums

Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīvas 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (pamaddirektīva) (turpmāk – Direktīva 2002/21/EK) 14., 15. un 16. pants nosaka principus, kādus Valsts pārvaldes iestādes (turpmāk – VPI) ievēro, veicot elektronisko sakaru tirgu definēšanu, analīzi un saistību piemērošanu komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū. Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīva 2002/22/EK par universālo pakalpojumu un lietotāju tiesībām attiecībā uz elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem (universālā pakalpojuma direktīva) (turpmāk – Direktīva 2002/22/EK) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 7. marta Direktīva 2002/19/EK par piekļuvi elektronisko komunikāciju tīkliem un ar tiem saistītām iekārtām un to savstarpēju savienojumu (piekļuves direktīva) (turpmāk – Direktīva 2002/19/EK) nosaka saistības (speciālas prasības) komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū.

1.2.1. Tirgus analīzei specifiskie tiesību akti

2002. gada 11. jūlijā Eiropas Komisija publicēja Komisijas vadlīnijas tirgus analīzei un būtiskas ietekmes tirgū novērtēšanai saskaņā ar Kopienas elektronisko sakaru tīklu un pakalpojumu regulēšanas pamatprincipiem (2002/C 165/03) (turpmāk – Vadlīnijas).

Eiropas Komisijas 2003. gada 11. februāra 2003/311/EK rekomendācija par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Rekomendācija).

1.2.2. Būtiska ietekme tirgū

Eiropas Kopienų regulējums nosaka, ka komersants uzskatāms par tādu, kam ir būtiska ietekme tirgū, ja tas individuāli vai kopā ar citiem bauda stāvokli, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, t.i., ekonomiska spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no konkurentiem, lietotājiem un galalietotājiem.

VPI izvērtē, vai vismaz divi komersanti atrodas dominējošā stāvoklī tirgū, darbojas saskaņā ar Eiropas Kopienų tiesību aktiem un pēc iespējas ņem vērā Vadlīnijas par tirgus analīzi un būtiskas ietekmes tirgū novērtējumu. Kritēriji, ko izmanto, veicot novērtēšanu, ir izklāstīti Direktīvas 2002/21/EK 2. pielikumā.

Ja komersantam ir būtiska ietekme konkrētajā tirgū, var uzskatīt, ka tam ir būtiska ietekme cieši saistītā tirgū, ja saikne starp šiem diviem tirgiem ir tāda, kas ļauj ietekmi, kas ir vienā tirgū, paplašināt uz otru tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū.

1.2.3. Tirgus analīzes process

Rekomendācija saskaņā ar Direktīvas 2002/21/EK 1. pielikumu nosaka tos preču un pakalpojumu tirgus elektronisko sakaru nozarē, kuru raksturojums var būt tāds, kas dod pamatu minēto reglamentējošo pienākumu uzlikšanai saskaņā ar Direktīvu 2002/19/EK un Direktīvu 2002/22/EK, nekavējot tirgus attīstību, un kurus īpašos gadījumos var noteikt saskaņā ar konkurences tiesībām. Eiropas Komisija nosaka tirgus saskaņā ar konkurences tiesību principiem. Eiropas Komisija regulāri pārskata Rekomendāciju.

VPI, ņemot vērā Rekomendāciju un Vadlīnijas, saskaņā ar konkurences tiesību principiem nosaka konkrētos tirgus, kas atbilst apstākļiem valstī, jo īpaši attiecīgos ģeogrāfiskos tirgus. VPI pirms to tirgu noteikšanas, kas atšķiras no tiem, kas noteikti Rekomendācijā, veic Direktīvas 2002/21/EK 6. un 7. pantā minētās procedūras. Pēc konsultācijām ar VPI Eiropas Komisija var pieņemt lēmumu, ar kuru nosaka starpnacionālu tirgu.

Pēc Rekomendācijas vai jebkādu tās grozījumu pieņemšanas VPI nekavējoties veic attiecīgo tirgu analīzi, ņemot vērā Vadlīnijas.

Ja VPI saskaņā ar Direktīvas 2002/22/EK 16., 17., 18. vai 19. panta vai Direktīvas 2002/19/EK 7. vai 8. panta prasībām ir jānosaka, vai uzlikt, saglabāt, grozīt vai atcelt pienākumus komersantiem, tā nosaka, vai konkrētajā tirgū pastāv efektīva konkurence. Ja VPI secina, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā neuzliek vai atceļ saistības (speciālas prasības) komersantiem. Ja VPI nosaka, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā nosaka komersantus, kam ir būtiska ietekme minētajā tirgū, un VPI šādiem komersantiem piemēro atbilstošas saistības (speciālas prasības) vai saglabā vai groza šādas saistības, ja tādas jau pastāv.

2. Pašreizējā situācija¹

2.1. *Būtiskas ietekmes noteikšana likuma „Par telekomunikācijām” kontekstā*

2001. gada 30. novembrī stājās spēkā likums „Par telekomunikācijām” (turpmāk – Likums), kurš izstrādāts saskaņā ar 1998. gada Eiropas Kopienas telekomunikāciju regulēšanas ietvaru. Likuma mērķis:

1. veicināt telekomunikāciju attīstību Latvijas Republikas teritorijā;
2. veicināt konkurences attīstību telekomunikāciju pakalpojumu tirgū;
3. veicināt jaunu telekomunikāciju pakalpojumu veidošanu;
4. noteikt tiesiskās attiecības telekomunikāciju pakalpojumu sniegšanā;
5. nodrošināt telekomunikāciju pakalpojumu lietotāju, publisko telekomunikāciju tīklu operatoru un telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju interešu aizsardzību tirgus ekonomikas apstākļos;
6. veicināt universālā telekomunikāciju pakalpojuma pieejamību.

Noteikto mērķu sasniegšanai Likums nosaka virkni pasākumu konkurences veicināšanai telekomunikāciju pakalpojumu tirgū pēc tirgus atvēršanas konkurencei 2003. gada 1. janvārī.

Regulators izstrādājis vairākus tiesību aktus, lai ieviestu nepieciešamos pasākumus komersantu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanai. Regulators saskaņā ar Likumu apstiprinājis procedūru un kritērijus komersantu ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanai ar 2002. gada 16. maija padomes lēmumu Nr.27 „Noteikumi telekomunikāciju

¹ Ziņojuma otrajā nodaļā lietotie termini atbilst likumā „Par telekomunikācijām” lietotajiem terminiem

uzņēmumu ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanai”, papildus ieviešot iespēju atzīt komersantu grupas būtisku ietekmi tirgū. Likums definē komersantu ar būtisku ietekmi tirgū kā „publiskā telekomunikāciju tīkla operators vai pakalpojumu sniedzējs, kura ietekmi konkrētā tirgū Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir atzinusi par būtisku”.

Atbilstoši Likumam tie komersanti, kuru ietekmi Regulators atzinusi kā būtisku, ievēro tiem Regulatora noteiktās saistības (speciālas prasības). Regulatora padome ar 2002. gada 3. decembra lēmumu Nr.139 apstiprināja „Noteikumus par speciālām prasībām telekomunikāciju uzņēmumiem ar būtisku ietekmi tirgū”. Saskaņā ar šiem noteikumiem komersanti ar būtisku ietekmi fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālas prasības:

1. tuvināt fiksētās balss telefonijas pakalpojumu tarifus izmaksām saskaņā ar Regulatora metodiku „Telekomunikāciju pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”;
2. nodrošināt piekļuvi citu, ar šo telekomunikāciju tīklu savienotu, publiski pieejamu telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju komutācijas pakalpojumiem saskaņā ar Regulatora noteiktiem termiņiem;
3. saskaņā ar Regulatora lēmumu sniegt universālo telekomunikāciju pakalpojumu;
4. saskaņā ar Regulatora lēmumu nodrošināt īpašos tehniskos nosacījumus telekomunikāciju pakalpojumu sniegšanai invalīdiem;
5. nodrošināt komersantiem atsaistītu pieeju piekļuves tīklam un ar to saistītām iekārtām, kā arī tuvināt šo pakalpojumu tarifus izmaksām.

Iepriekš minētās saistības attiecas arī uz tiem komersantiem ar būtisku ietekmi fiksēto balss telefonijas pakalpojumu tirgū, kuri sniedz publiskos taksofonu pakalpojumus.

Komersanti ar būtisku ietekmi nomāto līniju pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālas prasības:

1. tuvināt nomāto līniju pakalpojumu tarifus izmaksām saskaņā ar Regulatora metodiku „Telekomunikāciju pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika”;
2. publicēt nomāto līniju pakalpojumu pamatpiedāvājumu;
3. ievērot Regulatora noteikumus „Noteikumi par telekomunikāciju pakalpojumu lietotājiem piedāvājamo nomāto līniju pakalpojumu kopu”.

Komersanti ar būtisku ietekmi starpsavienojumu pakalpojumu tirgū ievēro šādas speciālas prasības:

1. nodrošināt sava publiskā telekomunikāciju tīkla savienošanu ar citiem publiskajiem telekomunikāciju tīkliem;
2. nodrošināt telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju pieprasījumus attiecībā uz īpašo piekļuvi;
3. izstrādāt, iesniegt Regulatoram apstiprināšanai un publicēt starpsavienojumu pamatpiedāvājumu;
4. izstrādāt un publicēt piedāvājumus komerciālām sarunām ar citu publisko telekomunikāciju tīklu operatoriem;
5. sniegt Regulatoram informāciju par īpašās piekļuves līgumiem;
6. nodrošināt, ka starpsavienojumu vai īpašās piekļuves pakalpojumu tarifi ir nediskriminējoši visos starpsavienojumu vai īpašās piekļuves līgumos;

7. ievērot Regulatora noteikumus „Telekomunikāciju tīklu savstarpējās savienošanas tehniskie noteikumi operatora izvēles pakalpojumam”;
8. līdz katra mēneša 10. datumam sniegt Regulatoram informāciju par iepriekšējā mēnesī reģistrētajiem starpsavienojuma sarunu pieteikumiem, uzsāktajām starpsavienojuma sarunām un to norises gaitu.

2.2. Noteikumi pārejai no likuma „Par telekomunikācijām” uz Elektronisko sakaru likumu

Atbilstoši ESL Regulators veiks elektronisko sakaru tirgus analīzi un komersantu ar būtisku ietekmi noteikšanu, ņemot vērā konkurences tiesību principus. Lai nodrošinātu netraucētu tirgus attīstību periodā līdz jaunas tirgus analīzes veikšanai, ESL pārejas noteikumu 10.¹ punkts nosaka, ka saskaņā ar likumu “Par telekomunikācijām” komersantam noteiktās saistības (speciālās prasības) ir saistošas, un tam ir pienākums tās pildīt līdz brīdim, kad Regulators ir noteikusi komersanta saistības (speciālās prasības) ESL noteiktajā kārtībā.

Turklāt saskaņā ar ESL pārejas noteikumu 9. punktu tie komersanti, kurus Regulators pirms šā likuma spēkā stāšanās dienas ir noteikusi par komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū, uzskatāmi par komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū šā likuma izpratnē līdz brīdim, kad Regulators nosaka komersantus ar būtisku ietekmi tirgū ESL paredzētajā kārtībā.

3. Tirgus analīzes gaita

3.1. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL, kas ir spēkā no 2004. gada. 1. decembra:

1. ESL 1. panta 7. punkts paredz, ka būtiska ietekme tirgū ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
2. Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators saskaņā ar ESL 31. panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31. panta trešo daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū. Saskaņā ar ESL 31. panta ceturto daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū nepastāv efektīva konkurence, tā saskaņā ar ESL 29. pantu nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme.
3. ESL 29. panta pirmā daļa nosaka, ka Regulators pēc elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir būtiska ietekme konkrētā tirgū. Regulators savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze. Regulators var atzīt, ka komersantam ir būtiska ietekme tirgū, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiska spēka

stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no galalietotājiem.

4. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Regulators ievēro Eiropas Komisijas izstrādātas tirgus analīzes un būtiskas ietekmes tirgū novērtēšanas vadlīnijas.
5. ESL 29. panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū, var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū, ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū.
6. ESL 30. panta pirmā daļa paredz, ka Regulators, ievērojot elektronisko sakaru pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī Eiropas Komisijas rekomendāciju par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus. ESL 30. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus, Regulators konsultējas ar ieinteresētajiem komersantiem Regulatora noteiktajā konsultāciju kārtībā.
7. Saskaņā ar ESL 30. panta otro daļu, nosakot no Eiropas Komisijas Rekomendācijā minētajiem tirgiem atšķirīgus tirgus, Regulators pirms attiecīga lēmuma pieņemšanas konsultējas ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem un lēmuma projektu saskaņo ar Eiropas Komisiju.

3.2. Pārejas noteikumi saskaņā ar Elektronisko sakaru likumu

Tie komersanti, kurus Regulators pirms šā likuma spēkā stāšanās dienas ir noteikusi par komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū, saskaņā ar ESL pārejas noteikumu 9. punktu uzskatāmi par komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū ESL izpratnē līdz brīdim, kad Regulators nosaka komersantus ar būtisku ietekmi tirgū ESL paredzētajā kārtībā. ESL pārejas noteikumu 10.¹ punkts nosaka, ka saskaņā ar likumu „Par telekomunikācijām” komersantam noteiktās saistības (speciālās prasības) ir saistošas, un tam ir pienākums tās pildīt līdz brīdim, kad Regulators ir noteikusi komersanta saistības (speciālās prasības) ESL noteiktajā kārtībā.

3.3. Tirgus analīzes koncepcija

Regulators 2005. gada maijā publicēja savā tīmekļa vietnē elektronisko sakaru tirgus analīzes koncepciju (turpmāk – koncepcija). Šī koncepcija skaidro Regulatora pieeju konkrēto tirgu noteikšanai, konkurences un tās efektivitātes novērtēšanai noteiktajos tirgos, komersantu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanai un saistību noteikšanai šiem komersantiem. Vienlaicīgi koncepcijas nolūks ir sekmēt tirgus dalībnieku un lietotāju iesaistīšanos minēto procedūru piemērošanā un ieviešanā.

Koncepcijā ir norādīts, kādā veidā Regulators plāno veikt konkrētā tirgus izpēti konkurences apstākļu novērtēšanai.

3.3.1. Konkrētā tirgus analīze

Šīs analīzes mērķis ir novērtēt konkurences situāciju apstākļos, kad viens vai vairāki komersanti jau darbojas tirgū vai dotajā analizējamā laika periodā vēlas ienākt tirgū (statiskā konkurences analīze), kā arī novērtēt to, vai vērtējamā laika periodā tirgū sagaidāmas būtiskas izmaiņas (dinamiskā konkurences analīze).

Konkurences apstākļu analīzei tiek pētīti šādi aspekti:

- vai pastāv pastāvīgas augstas barjeras (šķēršļi) ienākšanai konkrētajā tirgū;

- vai, pamatojoties uz tirgus parametriem, konkrētajā tirgū vērojamas efektīvas konkurences pazīmes.

Konkrētā tirgus definēšanai nepieciešama pozitīva atbilde uz pirmo jautājumu un negatīva atbilde uz otro.

Regulators, novērtējot konkurences apstākļus, izmanto vienu no šādiem nosacījumiem:

- eksistējošais konkrētā tirgus un konkrēto mazumtirdzniecības pakalpojumu un attiecīgi vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgu regulējums tiek atcelts (*green field approach*)²;
- apskatāmajā laika periodā netiek mainīts pastāvošais regulējums.

Barjeras ienākšanai tirgū

Paredzēt izsmeļošu uzskaitījumu iespējamām barjerām ienākšanai tirgū nav iespējams. Galvenokārt šīs barjeras veido tirgus strukturālās īpatnības (strukturālās barjeras) vai normatīvās un regulējošās vides ierobežojumi (normatīvās barjeras). Ja definētajam tirgum jebkura no šīm barjerām tiek atzīta par augstu un pastāvīgu, tad tiek uzskatīts, ka pastāv barjera ienākšanai šajā tirgū.

Barjeras ienākšanai tirgū tiek analizētas arī attiecībā pret tiem pakalpojumu sniedzējiem, kas darbojas elektronisko sakaru tirgū, bet nesniedz pakalpojumus konkrētajā tirgū. Citi komersanti analizē parasti netiek ietverti, jo var pieņemt, ka pat tie, kuriem varētu būt interese darboties elektronisko sakaru tirgū, to nespēj sakarā ar nozarē pastāvošajām barjerām ienākšanai tirgū.

Pastāvīgas augstas strukturālās barjeras novērojamas galvenokārt tad, ja dažādu iemeslu dēļ pastāv asimetriski nosacījumi esošajiem tirgus dalībniekiem un tiem, kas vēlas ienākt tirgū, un ja šie apstākļi apskatāmajā laika periodā nav novēršami.

Strukturālo barjeru galvenie cēloņi ir šādi:

- ja tirgū ir pakalpojumu sniedzējs, kas ir sasniedzis tādu mēroga (*scope and scale*) ekonomiku, kas ļauj nodrošināt efektīvāku pakalpojumu sniegšanu;
- ja ieešanai tirgū nepieciešamas ievērojamas investīcijas, kas nav atgūstamas pietiekami īsā laikā, bet priekšlaicīga aiziešana no tirgus rada zaudējumus (neatgūstamās izmaksas (*sunk costs*));
- ja vienu vai vairākas pakalpojuma komponentes jeb tīkla resursus, kas nepieciešami jaunienācēja pakalpojumu sniegšanai, vai nu pakalpojuma uzsākšanas brīdī vai ilgstoši pirms tam izmanto tajā pašā tirgū strādājošs pakalpojumu sniedzējs, kas nodrošina jaunienācēja darbību (atkarība no pakalpojumu sniedzēja). Šī situācija veidojas tādēļ, ka elektronisko sakaru tīkla infrastruktūras dublēšana nav ekonomiski izdevīga vai arī pakalpojuma sniedzējs vispār nesniedz šos pakalpojumus vai dara to nelabvēlīgos apstākļos.

Regulators izvērtē iepriekš aprakstīto barjeru nozīmību konkrētajos tirgos visos gadījumos, kad tās pastāv. Citu strukturālo barjeru detalizētu novērtējumu Regulators veic tikai tad, ja šīs barjeras tiek identificētas kā ilgstoši pastāvošas.

Ilgstoši pastāvošas tiesiskas barjeras ir uzskatāmas par būtiskām tajos gadījumos, kad normatīvo aktu dēļ vai regulējošo institūciju normatīvo aktu piemērošanas prakses dēļ pastāv ilgstoši asimetriski nosacījumi tiem komersantiem, kas darbojas tirgū, un tiem, kas šajā tirgū vēlas ienākt, un ja analizējamajā laika periodā šī asimetrija netiks novērsta.

Regulators vērtē normatīvo barjeru esamību konkrētajos tirgos visos gadījumos, kad šīs barjeras ilgstoši pastāv. Tās normatīvās barjeras, ko Regulators neidentificē kā

² Šeit un turpmāk iekavās slīprakstā ievietota termina vai definīcijas angļiskā versija

ilgstoši pastāvošas, Regulators analizē neņem vērā, bet var tikt novērtēta to ierobežojošā ietekme.

Regulators, pieņemot lēmumu par barjerām ienākšanai tirgū, uzskaita arī tos apstākļus un ierobežojumus, kuri analīzes rezultātā netiek atzīti par strukturālām vai normatīvām barjerām, ja tie iespaido pieņemamo lēmumu, un kuru esamību Regulators atzīst par būtisku.

Efektīvas konkurences novērtējums

Lai novērtētu efektīvas konkurences esamību konkrētajā tirgū, Regulators, izmantojot tirgu raksturojošos parametrus, papildus ņem vērā šādus aspektus:

- konkrētā tirgus dalībnieku skaitu un potenciālo jauno komersantu skaitu, kas uzsākuši darbību elektronisko sakaru tirgū, bet nestrādā konkrētajā tirgū;
- konkrētā tirgus dalībnieku tirgus daļas, šo dalībnieku savstarpējo saistību un iepriekšējo darbību, kā arī tuvākajā laikā prognozējamo darbību un izmaiņas;
- konkrētajā tirgū sniegtā pakalpojuma tehniskos un tehnoloģiskos parametrus.

Regulators var novērtēt arī citus aspektus, ja Regulators atzīst, ka tie var būtiski iespaidot pieņemamo lēmumu. Šādi aspekti var būt konkrētajā tirgū sniegto pakalpojumu cenu elastība, pakalpojumu cenu struktūra u.c.

Uzskatāms, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, ja, nepiemērojot ESL deleģētos Regulatora noteiktos regulēšanas pasākumus (speciālas prasības komersantiem ar būtisku ietekmi tirgū), tirgus analizējamā laika periodā spēj sasniegt paredzētos mērķus pašregulēšanās rezultātā.

3.3.2. Komersantu ar būtisku ietekmi tirgū noteikšanas kritēriji

Tirgus daļa

Tirgus daļas (*Market Share*) novērtējumam Regulators izmanto:

- kopējo pakalpojuma pārdošanas apgrozījumu konkrētajā tirgū;
- citu pakalpojuma apjomu raksturojošu informāciju, t.sk. noslodzi (*traffic*), kapacitāti, pieslēguma punktu skaitu, abonentu skaitu u.tml.

Pakalpojuma pārdošanas apgrozījums tirgus daļas novērtējumam visefektīvāk izmantojams tādēļ, ka atbilstošie pakalpojumi tirgū atšķiras, galvenokārt ar atšķirīgu pakalpojumu cenu struktūru (piemēram, pakalpojumu tarifu atšķirības dienas un nakts stundās, dažādas tarifu paketes, tarifu atlaides u.c.).

Mazumtirdzniecības pakalpojumu pārdošanas kopējo apgrozījumu veido ieņēmumi no abonentu un lietotāju apmaksātajiem rēķiniem un pakalpojumu tālākpārdošanas ieņēmumi.

Vairumtirdzniecības pakalpojumu pārdošanas kopējo apgrozījumu veido ieņēmumi no citiem pakalpojumu sniedzējiem pārdotajiem pakalpojumiem, bet Regulators īpašos gadījumos var ietvert analizē arī ieņēmumus no:

1. darbības, ko neveido tikai elektronisko sakaru tīkla pakalpojumu sniegšana;
2. noteiktā veidā definētiem iekšējiem pakalpojumiem (*self-service*);
3. cita veida komercdarbības.

Būtiskas ietekmes tirgū statuss parasti nav nosakāms komersantiem ar mazāku tirgus daļu kā 25%, bet ir pamats šo statusu attiecināt uz komersantiem, kuru tirgus daļa pārsniedz 40%. Būtiska pazīme, ka komersantam ir nosakāma būtiska ietekme tirgū, ja tā daļa analizējamā tirgū sasniedz 50% vai vairāk. Komersanta tirgus daļas lielums analizējamā tirgū nav vienīgais faktors, ko Regulators ievēro komersanta būtiskas ietekmes tirgū statusa noteikšanai.

Regulatora vērtējumā tiek ietvertas arī komersantu tirgus daļas izmaiņas laikā (dinamika), bet jāpiemin, ka pat komersanta tirgus daļas samazināšanās analizējamā laika periodā var nebūt pietiekams nosacījums, lai citu konkurenci ierobežojošo faktoru dēļ tam netiktu atzīts būtiskas ietekmes tirgū statuss.

Citi kritēriji

Nemot vērā situāciju tirgū, saskaņā ar Vadlīniju 78. punktu Regulators, var ņemt vērā arī citus kritērijus, lai analizētu tirgu un novērtētu komersanta īpatsvaru.

Komersanta lielums (īpatsvars tirgū)

Regulators komersantu īpatsvara (*Significant Size of the Undertaking*) noteikšanai tirgū izmanto komersantu aktīvu, naudas plūsmas un ieņēmumu un peļņas rādītāju vērtējumu, kas iegūti, analizējot komersantu gada pārskatus un komersantu sniegto informāciju analizējamā laika periodā.

Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Ar būtisku infrastruktūru tiek saprasts komersanta kontrolēts elektronisko sakaru tīkls, elektronisko sakaru tīkla daļas jeb tīkla komponentes, ko nav iespējams salīdzinoši viegli dublēt (*Control of Infrastructure not Easily Duplicated*) un kas nodrošina pakalpojumu sniegšanu vērtējamajā konkrētajā tirgū. Komersanta kontrole pār būtisku infrastruktūru izpaužas kā īpašumtiesības uz to, valdījums vai tieša vai netieša ietekme uz visu infrastruktūru jeb tās daļu vai daļām.

Regulators izvērtē, vai komersanta kontrolēto būtisko infrastruktūru nav iespējams dublēt veiksmīgai pakalpojumu sniegšanai pietiekoši ātri tehnisku iemeslu un/vai tirgū pastāvošu normatīvo vai strukturālo barjeru dēļ, kas dod iespēju izmantot kontrolēto infrastruktūru citu tirgus dalībnieku komercdarbības kavēšanai vai ierobežošanai. Kontrole pār būtisku infrastruktūru var stipri ietekmēt gan vairumtirdzniecības, gan mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu.

Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārkāums

Komersanta tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārkāums (*Technological Advantage or Superiority*) izpaužas kā spēja sniegt pakalpojumus efektīvāk vai lietotāja spēja saņemt jaunus papildu pakalpojumus vienkāršākā veidā un par zemāku cenu. Tehnoloģiska pārkāuma vērtējumā Regulators var ietvert izmaksas zinātniskajiem pētījumiem vai jaunu produktu attīstībai attiecībā pret komersanta ieņēmumiem jeb aktīviem, ja šīs izmaksas ir zināmas.

Nepietiekama kompensējoša pirkjspēja vai tās trūkums

Nepietiekama kompensējoša (jeb atsveroša) pirkjspēja vai tās trūkums (*Lack or Low Level of Countervailing Buying Power*) tirgū izpaužas kā lielo lietotāju vai abonentu spēja pirkt pakalpojumu tādos apjomos no dominējošiem tirgus dalībniekiem, ka tie var ietekmēt pakalpojumu pārdošanas cenu. Šis faktors ir būtiskāks mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgu atsevišķos segmentos, un tā vērtēšanā Regulators var analizēt lielāko lietotāju relatīvo skaitu, galalietotāju izmaksas pārejai pie cita komersanta, lietotājiem pieejamo informāciju par dažādu komersantu sniegtajiem pakalpojumiem, to tarifiem, lietotāju iespējām tos salīdzināt.

Privileģēta vai viegla pieeja kapitālu tirgiem un finanšu resursiem

Pakalpojumu sniegšanas infrastruktūras izveidei elektronisko sakaru nozarē ir nepieciešamas būtiskas investīcijas, tāpēc komersantiem piekļuve finanšu resursiem ir nozīmīga, bet šo investīciju atmaksāšanās laiks salīdzinājumā ar tirgus analīzē vērtējamo laika periodu parasti nav pietiekams.

Regulators, izvērtējot komersantu iespējas piekļūt kapitālu tirgiem un finanšu resursiem (*Easy or Privileged Access to Capital Markets and Financial Resources*), var ņemt vērā tos pašus kritērijus, ko finanšu institūcijas, kas izsniedz komersantiem kapitāla aizdevumus – to tirgus daļu, pamatlīdzekļu vērtību, finanšu un peļņas rādītājus, īpašnieku struktūru, korporatīvo stratēģiju, reputāciju, menedžmenta efektivitāti u.c.

Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

Pakalpojumu sasaistīšana (*Bundling of Services, Service Diversification*) pamatā notiek gadījumos, ja:

- pakalpojumu, kas tiek sniegts konkrētajā tirgū, ekskluzīvi iespējams lietot tikai vienā paketē ar citu pakalpojumu, kas var attiekties uz citu konkrēto tirgu;
- pakalpojumu, kas tiek sniegts konkrētajā tirgū, iespējams lietot vienotā paketē ar labākiem nosacījumiem nekā dotajam pakalpojumam kopā ar citu pakalpojumu, kas var attiekties uz citu konkrēto tirgu.

Pakalpojumu sasaistīšana jo īpaši rada konkurences problēmas gadījumos, ja kāds no pakalpojumiem ir inovatīvs pakalpojums tirgū, kurā konkurē divi komersanti, un šis tirgus attīstās efektīvas konkurences virzienā, bet pakalpojumu sniedzēji ir atkarīgi no cita pakalpojuma, vienu no kuriem spēj nodrošināt tikai komersants ar būtisku ietekmi vai šis komersants pakalpojumu spēj nodrošināt ar labākiem nosacījumiem. Pakalpojumu sasaistīšanas novērtēšanai Regulators var izmantot datus par komersantu ieņēmumiem no dažādiem pakalpojumiem un to cenām, kā arī liela mēroga ekonomiku un liela apjoma ekonomiku raksturojošos rādītājus.

Mēroga ekonomika

Mēroga ekonomikas (*Economy of Scale*) pazīmes tirgū novēro, ja pakalpojuma vienības izmaksu pieaugums samazinās, pieaugot pakalpojumu apjomam, un otrādi (piemēram, elektronisko sakaru tīkla infrastruktūra, kuras izveidošanai raksturīgas lielas fiksētās izmaksas, tiek efektīvāk un optimālāk izmantota, ja sniegto pakalpojumu apjoms ir lielāks).

Mēroga ekonomiku raksturo komersanta tirgus daļa, tā īpatsvars tirgū, pakalpojumu dažādošanas iespējas un izmaksu attiecības (piemēram, fiksēto izmaksu attiecība pret kopējām izmaksām).

Apjoma ekonomika

Apjoma ekonomikas (*Economy of Scope*) pazīmes tirgū novēro, ja dažādu pakalpojumu nodrošināšana vienā procesā ir lētāka nekā katra šī pakalpojuma individuāla nodrošināšana (piemēram, dažādu elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšana, izmantojot vienu infrastruktūru).

Apjoma ekonomiku raksturo komersanta tirgus daļa, tā īpatsvars tirgū un pakalpojumu dažādošanas iespējas.

Komersantu vai komersantu grupas vertikāla integrācija

Komersantu vai komersantu grupas vertikālas integrācijas (*Vertically Integrated Undertaking, Group of Undertakings*) tirgū pazīmes novēro, ja tie paši komersanti

nodrošina pakalpojumu sniegšanu vērtību ķēdes dažādos (gan augšējos, gan zemākajos) posmos.

Komersantu vertikālu integrāciju raksturo informācija par īpašumu un kontroles attiecībām tirgū.

Attīstīts sadales un pārdošanas tīkls

Attīstīts sadales un pārdošanas tīkls (*Advanced Distribution and Sales Network*) ir svarīgs priekšnoteikums pakalpojumu, it īpaši mazumtirdzniecības pakalpojumu, sniegšanai, un tas dod iespēju tos pārdot efektīvāk (ar zemākām izmaksām) un vairāk ietekmēt galalietotāju izvēli.

Attīstītu sadales un pārdošanas tīklu raksturo:

- pakalpojuma sniedzēja izmantoto galalietotāju apkalpošanas punktu veidi un skaits;
- tālākas pakalpojumu pārdošanas līgumu skaits un šo līgumu nosacījumi ar citiem komersantiem;
- komersanta pakalpojumu pārdošanu veicinošo līgumu skaits ar komersantiem, kas strādā citos konkrētajos tirgos, tirgos, kas nav definēti kā konkrētie tirgi, un citās nozarēs (ārpus elektronisko sakaru tirgiem).

Potenciālas konkurences trūkums, barjeras ienākšanai tirgū vai ekspansijai

Potenciālas konkurences trūkumu, barjeras ienākšanai vai ekspansijai tirgū (*Lack of Potential Competition, Barriers to Market Entry or Expansion*), kā izklāstīts iepriekšējā nodaļā, nosaka, analizējot strukturālās un normatīvās barjeras konkurencei, kā arī komersantu darbību tirgū, kas izpaužas kā komersantu stratēģiskā stāvokļa tirgū izmantošana (stratēģiskās barjeras).

Stratēģiskās barjeras (*Strategic Barriers*) ir pasākumi, ko komersanti, kas jau darbojas konkrētajā tirgū, izmanto potenciālo konkurentu ienākšanas tirgū kavēšanai. Stratēģiskās barjeras ir saistītas gan ar komersantu cenu politiku, piemēram, diskriminējošu cenu piemērošanu (*Price Discrimination*), nepietiekamu cenu starpību (*Price Squeeze*), šķērssubsīdijām (*Cross-financing*), gan nesaistītas ar cenām, piemēram, reklāmu karš (*Advertisement War*), investīcijas pētniecībā un attīstībā (*Investment in Research and Development*) u.c.

3.3.3. Kopēja dominējošā stāvokļa novērtēšana saistītajos tirgos

Novērtējot komersantu kopēju dominējošo stāvokli (*Assesment of Joint Dominance*) tirgos, Regulators novērtē divu vai vairāku ekonomiski un juridiski neatkarīgu komersantu darbību un izturēšanos vienā un tajā pašā konkrētajā tirgū vienā un tajā pašā laikā periodā.

Divu vai vairāku komersantu kopēju dominējošo stāvokli tirgū novēro, ja:

- starp vairākiem komersantiem konkrētajā tirgū nepastāv efektīva konkurence;
- divi vai vairāki komersanti konkrētajā tirgū kopēji atrodas dominējošā stāvoklī attiecībā pret citiem komersantiem.

Nosakot divu vai vairāku komersantu kopēju dominējošo stāvokli tirgū, Regulators var noteikt komersantu koordinētu rīcību konkrētajā tirgū pat tad, ja šie komersanti nav strukturāli jeb citādi tieši saistīti.

Regulators veic kopīga dominējošā stāvokļa izvērtēšanu diviem vai vairākiem komersantiem, ja tā papildus veiktajam novērtējumam konstatē šādu minēto pazīmju esamību analizējamā tirgū:

- tirgus nemainība (*Mature Market*);
- pieprasījuma stagnācija jeb tā nepietiekami ātrs pieaugums (*Stagnant or Moderate Growth of the Demand Side*);
- nepietiekams pieprasījuma elastīgums (*Low Elasticity of Demand*);
- produktu homogenitāti (*Homogeneous Products*);
- līdzīgas izmaksu struktūras (*Similar Cost Structures*);
- līdzīgas tirgus daļas (*Similar Market Shares*);
- tehnoloģiskas inovācijas trūkums jeb nemainīgas tehnoloģijas (*Lack of Technological Innovation or Mature Technology*);
- rezerves kapacitātes trūkums (*Absence of Excess Capacity*);
- būtiskas barjeras ienākšanai tirgū (*Significant Market Entrance Barriers*);
- nepietiekama kompensējoša pirkspēja (*Lack of Countervailing Buyer Power*);
- potenciālas konkurences trūkums (*Lack of Potential Competition*);
- neformāla vai cita veidu saistība starp komersantiem (*Various Kinds of Informal or Other Links Between the Undertakings*);
- dažāda veida represiju vai pretpasākumu piemērošana (*Retaliatory Mechanisms*);
- nepietiekama jeb neliela apjoma cenu konkurence (*Lack or Reduced Scope of Price Competition*).

3.4. Noteikumi

Lai veiktu tirgus definēšanu un tirgus analīzi, ESL ir izteikts pilnvarojums Regulatoram tiesības izdot noteikumus:

1. Noteikumus par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8. panta pirmās daļas 11. punktu un 30. panta otro daļu;
2. Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31. panta pirmo daļu.

3.4.1. Noteikumi par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem

2007. gada 30. maijā Regulatora padome ar lēmumu Nr.156 apstiprināja Noteikumus par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem.

Noteikumi nosaka kārtību, kādā Regulators veic konsultācijas ar tirgus dalībniekiem ESL noteiktajos gadījumos, kā arī konsultējas ar ieinteresētajiem komersantiem, nosakot konkrētos elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

3.4.2. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Ņemot vērā ESL noteikto, ka Regulators nosaka tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību, Regulatora padome 2005. gada 31. augustā ar lēmumu Nr.182 apstiprināja Noteikumus par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību (turpmāk – Noteikumi).

Pirms Noteikumu apstiprināšanas Regulators uzklauššanas sanāksmē un darba apspriedē deva ieinteresētajiem komersantiem iespēju komentēt Noteikumu projektu. Regulators izvērtēja komersantu komentārus un atbilstoši panāktajām vienošanām precizēja noteikumu projektu.

Noteikumi paredz, ka komersanti iesniedz Regulatoram katru gadu līdz 1. augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1. pusgadu un līdz 1. februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2. pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot 1. pielikumā

noteikto veidlapu. 2005. gadā komersanti informāciju par 2005. gada 1. pusgadu iesniedza Regulatoram līdz 2005. gada 1. oktobrim.

Regulators 1. pielikumā noteica iesniegt informāciju par ieņēmumiem, nodrošinot šādus pakalpojumus:

1. Balss telefonijas pakalpojumi (turpmāk – balss telefonija);
2. Nomāto līniju pakalpojumi (turpmāk – nomātas līnijas);
3. Atsaistītas piekļuves pakalpojumi (t.sk. pilnīgi un daļēji atsaistītas piekļuves, piekļuves datu plūsmai) (turpmāk – atsaistītas piekļuves);
4. Interneta piekļuves pakalpojumi, izņemot balss telefoniju (turpmāk – internets);
5. Latvijas Republikas teritorijā sniegtie viesabonēšanas pakalpojumi publiskajā mobilā telefona tīklā (turpmāk – viesabonēšana);
6. Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk – izplatīšana);
7. Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā (turpmāk – platjoslas piekļuves);
8. Piekļuves un izsaukumu veikšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā mobilā telefona tīklā (turpmāk – piekļuves un izsaukumu veikšana);
9. Starpsavienojumu pakalpojumu sniegšana (turpmāk – starpsavienojums).

Turklāt Regulators noteica iesniegt informāciju par pakalpojumu sniegšanai izmantoto tīkla veidu:

- fiksētais elektronisko sakaru tīkls;
- mobilais elektronisko sakaru tīkls;
- kabeļtelevīzijas tīkls;
- satelītu elektronisko sakaru tīkls;
- satelītu mobilais elektronisko sakaru tīkls;
- radiokomunikāciju tīkls.

Regulators, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 5. punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā elektronisko sakaru pakalpojuma kopējais īpatsvars ir ne vairāk kā 95% dilstošā secībā no attiecīgā elektronisko sakaru pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un/vai kuri iesniedz Regulatoram tiem nosūtītās 2. pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7. punktu Regulators nosūta 2. pielikuma veidlapas vismaz četriem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

Noteikumu 2. pielikumā, izmantojot 55 veidlapas, ir apkopota gan kvantitatīva, gan kvalitatīva rakstura detalizēta informācija par noteiktu pakalpojumu sniegšanu 2003. un 2004. gadā. Kvantitatīvā informācija: par finanšu rādītājiem, īpašuma struktūru, tīklu struktūru, ģeogrāfisko pārklājumu, tarifu plāniem, lietotājiem un piekļuvju skaitu, ieņēmumiem, noslodzes, starpsavienojuma punktiem utt. Kvalitatīvā informācija: jautājumi par barjerām (strukturālajām vai normatīvajām) ienākšanai elektronisko sakaru pakalpojumu tirgos, plānotām investīcijām, galvenajiem konkurentiem, starpsavienojumu līgumiem utt.

Regulators informācijas par pakalpojumu sniegšanu apkopošanai nolēma izmantot anketu, kurā jautājumi nav sasaistīti ar Rekomendācijā minētiem tirgiem. Saikne starp pieprasīto informāciju un Rekomendācijā minētiem tirgiem varētu ierobežot informācijas izmantošanu analīzes procesā. Gadījumā, ja jautājumi būtu iedalīti atbilstoši Rekomendācijā minētajiem tirgiem, Regulators uzskata, ka varētu izveidoties situācija, ka komersanti varētu apstrīdēt tirgus analīzes secinājumus,

balstoties uz argumentu, ka Regulatoram nav tiesību izmantot informāciju, kura anketā iedalīta tirgū A, lai definētu un analizētu tirgu B.

Tomēr, lai, pirmkārt, novērtētu ietekmes starp tirgiem kā vertikālo ietekmes pārvešanu, tā horizontālo ietekmes pārvešanu un, otrkārt, analizētu tādus kritērijus kā, piemēram, komersantu īpatsvars, komersanta tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums un privilēģēta pieeja kapitālu tirgiem vai finanšu resursiem, pakalpojumu sasaistīšana, Regulators izmanto visus tai pieejamos publiskos vai Regulatora rīcībā esošos datus.

1. tabula: Otrā pielikuma struktūra

1.	Vispārīgā informācija
2.	Tīkla struktūra
3.	Pakalpojumi
4.	Ieņēmumi
Mazumtirdzniecība	
5.	Fiksētais tīkls: Piekļuves nodrošināšana galalietotājiem
6.	Fiksētais tīkls: Uzsākto iekšzemes savienojumu ilgums
7.	Fiksētais tīkls: Starptautiskā noslodze
8.	Fiksētais tīkls: Starptautiskā noslodze
9.	Fiksētais tīkls: Sasaistītie un citi pakalpojumi
10.	Fiksētais tīkls: Operatora izvēle/numura saglabāšanas pakalpojums
11.	Fiksētais tīkls: Ieņēmumi
12.	Mobilais tīkls: Galalietotāji/noslodze
13.	Mobilais tīkls: Operatora izvēle/numura saglabāšanas pakalpojums
14.	Mobilais tīkls: Ieņēmumi
15.	Interneta piekļuves pakalpojumi: Abonēšana
16.	Interneta piekļuves pakalpojumi: Ieņēmumi
17.	Taksofoni
18.	Taksofoni: Ieņēmumi
19.	Nomātas līnijas: Galalietotājiem
20.	Nomātas līnijas: Ieņēmumi no galalietotājiem
21.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Abonēšana
22.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Ieņēmumi
Vairumtirdzniecība	
23.	Vairumtirdzniecības piekļuve: Piekļuves tīkls
24.	Vairumtirdzniecības piekļuve: Ieņēmumi
25.	Platjoslas pakalpojumi: Interneta piekļuve
26.	Mobilais tīkls: Viesabonēšana
27.	Mobilais tīkls: Ieņēmumi/maksājumi
28.	Starpsavienojums: Vispārīgā informācija
29.	Starpsavienojums: Starptautiskā noslodze
30.	Starpsavienojums: Iekšzemes noslodze
31.	Starpsavienojums: Ieņēmumi
32.	Starpsavienojums: Maksājumi citiem komersantiem
33.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Abonēšana
34.	Radio vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumi: Ieņēmumi
35.	Nomātas līnijas – vairumtirdzniecība
36.	Nomātas līnijas – vairumtirdzniecība: Ieņēmumi
37.	Mobilais tīkls: Piekļuves un izsaukumu veikšana
38.	Mobilais tīkls: Piekļuves un izsaukumu veikšana – ieņēmumi

3.5. Prioritāri analizējamie tirgi

3.5.1. Rekomendācijā minētie tirgi

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši ET praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti (pakalpojumi) tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu (pakalpojumu) tirgi);
- tirgi, kuros produkti (pakalpojumi) tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu (pakalpojumu) tirgi).

Mazumtirdzniecības līmenī:

- piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana fiziskām personām;
- piekļuves publiskajam telefonu tīklam fiksētā vietā nodrošināšana juridiskām personām;
- fiziskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- fiziskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- juridiskām personām publiski pieejami vietējie vai iekšzemes balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- juridiskām personām publiski pieejami starptautiskie balss telefonijas pakalpojumi, kas nodrošināti fiksētā vietā;
- nomāto līniju minimālā kopa.

Vairumtirdzniecības līmenī:

- savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
- tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
- atsaistīta piekļuve (tai skaitā daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus;
- platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
- nomāto līniju gala posmu segmentu tirdzniecība;
- nomāto līniju maģistrālo posmu tirdzniecība;
- piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
- balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
- nacionālais tirgus starptautiskajai viesabonēšanai publiskajos mobilajos tīklos;
- apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem.

3.5.2. Konsultāciju dokuments

No Eiropas Kopienu regulējuma un nacionālā regulējuma izriet, ka iespējams veikt visu pakalpojumu tirgu analīzi vienlaikus vai arī noteikt prioritāti atsevišķu pakalpojumu tirgu analīzei, vēlāk izmantojot šo pakalpojumu tirgus analīzes secinājumus citu pakalpojumu tirgu analīzē.

2005. gada 10. novembrī Regulators ievietoja Regulatora tīmekļa vietnē konsultāciju dokumentu par prioritāri analizējamiem elektronisko sakaru pakalpojumiem (turpmāk tekstā – Dokuments). Tirgus dalībnieku viedokļi tika apzināti saskaņā ar Regulatora padomes 2005. gada 30. marta lēmumu Nr.73 apstiprinātajiem Noteikumiem par konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem (ar grozījumiem, kas veikti ar Regulatora padomes 2005. gada 11. maija lēmumu Nr.105).

Dokumentā Regulators secina:

- Ņemot vērā Rekomendācijā noteiktos analizējamās pakalpojumus, Regulators uzskata, ka prioritāri analizējami ir tie elektronisko sakaru pakalpojumi, kuru regulēšana var atstāt vislielāko iespaidu uz konkurenci mazumtirdzniecības funkcionālajā līmenī, t.i., galalietotājiem sniegto pakalpojumu tirgū.
- Vadlīniju 81.punkts paredz, ka, ja komersants ir atzīts par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū un tam piemērotas situācijai atbilstošas saistības (speciālas prasības) saistītās vērtību ķēdes vairumtirdzniecības augšējā posmā vai piekļuves tirgū, VPI rīcībā vajadzētu būt pasākumiem tirgus varas izmantošanas ierobežošanai saistītā tirgū vērtību ķēdes apakšesošā posmā.
- Var secināt, ka kopumā vairumtirdzniecības funkcionālā līmeņa regulēšana var būt pietiekama efektīvas konkurences nodrošināšanai galalietotājiem sniegto pakalpojumu tirgū. Tādējādi par prioritāri analizējamiem būtu uzskatāmi tie pakalpojumi, kuru iespējamā regulēšana varētu salīdzinoši īsā laika posmā nodrošināt konkurences nostiprināšanos attiecīgā pakalpojuma tirgū – ar piekļuvi un starpsavienojumu saistītu pakalpojumu vairumtirdzniecība.

Regulators uzskata, ka, ņemot vērā ESL deleģētās tiesības, ir pietiekams pamats noteikt prioritāri analizējamās elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus.

Citu valstu pieredze liecina, ka pakalpojumu analīzi lietderīgi veikt pakalpojumu kopās, tās nosakot atbilstoši situācijai tirgū attiecīgajā valstī.

Regulators ir apkopojusi komersantu saskaņā ar Noteikumiem sagatavoto informāciju par to darbību 2004. gadā (1. pielikumā) un secina, ka vairāki no Rekomendācijā minētajiem pakalpojumiem tiek sniegti tirgos ar īpaši augstu koncentrāciju. Kā indikatīvu rādītāju tirgus koncentrācijas līmeņa noteikšanai Regulators izmanto Hirfendāla-Hiršmana indeksu (turpmāk – HHI) (skatīt – 14.tabulu).

2.tabula: Tirgu, kuros tiek sniegti Rekomendācijā minētie vairumtirdzniecības pakalpojumi, koncentrācija

Pakalpojums Rekomendācijā	Pakalpojums Noteikumu 1.pielikumā	HHI
savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā	Starpsavienojums – fiksētais elektronisko sakaru tīkls	8774
tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā		
savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā	-	10000
piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos	Piekļuves un izsaukumu veikšanas pakalpojumu sniegšana publiskajā mobilā telefona tīklā	9768
balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos	-	10000
platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība	Platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībā sniegšana	6091

Īpaši jāņem vērā fakts, ka visu tabulā uzskaitīto Rekomendācijā minēto pakalpojumu sniegšana var būtiski ietekmēt konkurences nostiprināšanos un attīstību galalietotājiem paredzēto pakalpojumu tirgū, jo lielā mērā tie ir mazumtirdzniecības pakalpojumu vairumtirdzniecības produkti.

Regulators, ņemot vērā tirgu, kurā tiek sniegti Rekomendācijā minētie pakalpojumi, kā arī nepieciešamību veikt tirgus analīzi tieši pakalpojumu vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī, ierosināja šādu prioritāri analizējamo pakalpojumu analīzes secību:

1. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajā publiskajā telefonu tīklā;
2. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
3. tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
4. balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos;
5. platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība;
6. piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos.

3.5.3. Konsultējamie jautājumi

Dokumentā komersantiem bija iespēja komentēt Regulatora secinājumus un atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- Vai Jūs piekrītat, ka tirgus analīze galvenokārt būtu veicama vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī? Ja nē, tad kāpēc?
- Vai Jūs piekrītat elektronisko sakaru pakalpojumu prioritārai analīzei Dokumenta piedāvātajā secībā? Ja nē, lūdzam argumentēt, kāpēc, un norādīt iespējamo pakalpojumu analīzes secību.

3.5.4. Konsultāciju rezultāti

Regulators saņēma atbildes no diviem komersantiem:

- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA
- SIA „Lattelecom”

„Latvijas Mobilais Telefons” SIA komentāri:

- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA uzskata *„tikai pēc tirgus definēšanas ir iespējams uzsākt diskusiju un konsultācijas par prioritāri analizējamajiem tirgiem”*.
- „Latvijas Mobilais Telefons” SIA uzskata, *„ka piekļuves un savienojumu uzsākšanas publiskajos mobilajos telefonu tīklos tirgu analīzes nav veicamas prioritāra kārtībā, jo, salīdzinot ar citiem tirgiem, šis tirgus ir vērtējams kā atvērts un ar augstu konkurences līmeni”*.

SIA „Lattelecom” komentāri:

- SIA „Lattelecom” piekrīt, ka tirgus analīze pirmkārt būtu veicama vairumtirdzniecības funkcionālajā līmenī.
- SIA „Lattelecom” nepiekrīt elektronisko sakaru pakalpojumu prioritārai analīzei Dokumenta piedāvātajā secībā, *„jo tā neatbilst Elektronisko sakaru likuma mērķim nodrošināt no tehnoloģijas neatkarīgu regulēšanu un ES direktīvā 2002/21/EC noteiktajam tehnoloģiskās neitralitātes un nediskriminācijas principam. Saskaņā ar šo principu viena veida pakalpojuma analīze dažādu tehnoloģiju tīklos jāveic vienlaicīgi vai secīgi. Piemēram,*

vienlaicīgi vai secīgi ir veicama šādu divu pakalpojumu tirgu analīze: savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskajos telefonu tīklos un balss savienojumu pabeigšana individuālos mobilajos tīklos”.

- SIA „Lattelecom” vēlas veikt analīzi šādā secībā:
 1. savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālajos publiskajos telefonu tīklos;
 2. balss savienojumu pabeigšana individuālajos mobilajos tīklos;
 3. savienojumu uzsākšana publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
 4. piekļuve un savienojumu uzsākšana publiskajos mobilajos telefonu tīklos;
 5. tranzīta pakalpojumi publiskajā fiksētajā telefonu tīklā;
 6. platjoslas piekļuves vairumtirdzniecība.

Ņemot vērā iesniegtos komentārus, Regulators uzskata, ka nav nepieciešams novirzīties no elektronisko sakaru pakalpojumu prioritāras analīzes Dokumenta piedāvātās secības. Regulators uzskata, ka ir administratīvi un ekonomiski izdevīgi definēt un analizēt visus trīs starpsavienojumu pakalpojumus fiksētajos tīklos. Tā kā arī SIA „Lattelecom” atzīst, ka savienojumu pabeigšanai fiksētā vietā individuālos publiskajos telefonu tīklos ir vislielākā prioritāte, Regulatoram nav iemeslu novirzīties no tās piedāvātās secības. Regulators neuzskata, ka analizējot elektronisko sakaru pakalpojumu tirgus piedāvātajā secībā netiktu ievēroti tehnoloģiskās neitralitātes un nediskriminācijas principi.

3.6. Konkurences padomes Lēmums

2006. gada 6. februārī Konkurences padome saņēma biedrības „Latvijas Raidorganizāciju asociācija” 2006. gada 30. janvāra iesniegumu Nr.4-01/06 „Par radio un televīzijas programmu pārraidīšanas tarifiem”, kurā tā norādīja uz valsts akciju sabiedrības „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” (turpmāk – LVRTC) nevienlīdzīgu attieksmi pret biedrības „Latvijas Raidorganizāciju asociācija” biedriem, nosakot raidorganizācijām dažādus maksājumus par programmu pārraidīšanu.

Konkurences padome 2006.gada 3.martā nolēma ierosināt lietu un definēja un analizēja atbilstošo tirgu.

2007.gadā 13.jūnijā Konkurences padome pieņēma lēmumu Nr. E02-64 „Par pārkāpuma konstatēšanu, tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu, Lieta Nr. 234/06/10/3; Par Konkurences likuma 13.panta iespējamo pārkāpumu va/s „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” darbībās” (turpmāk – Lēmums). Pamatojoties uz tirgus definīciju un veikto tirgus analīzi, Konkurences padome nolēma uzlikt LVRTC tiesiskos pienākumus. Regulators atbalsta Konkurences padomes tirgus definīciju un analīzi un līdz ar to izmanto savā tirgus analīzē Konkurences padomes tirgus analīzes rezultātus.

Regulators, ievērojot likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 9.panta otro daļu, Elektronisko sakaru likuma 8.panta otro daļu un Administratīvā procesa likuma 65.panta otro daļu, kā arī saskaņā ar labas pārvaldības un lietderības principu, tirgus „apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem” definēšanu un analīzi veic pēc Konkurences padomes Lēmuma pieņemšanas.

4. Konkrētais tirgus

4.1. Rekomendācijā minētais tirgus

Ziņojums sagatavots par šādu Rekomendācijā minētu tirgu Nr.18 - apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem

4.2. Attiecīgie pakalpojumi

Konkurences padome lēmumā uzskata, ka televīzijas un radio programmu izplatīšanas pakalpojums ir sadalāms divos pakalpojumos, kas ir savstarpēji papildinošie (komplementārie) pakalpojumi:

- 1) televīzijas un radio programmu raidīšana ēterā jeb radio un televīzijas programmu raidīšanas ar virszemes raidītājiem pakalpojums;
- 2) televīzijas un radio programmu signāla pārraides līdz virszemes raidītājiem pakalpojums.

Regulators konstatē, ka pastāv arī trešais iespējamais pakalpojums, ko nepieciešams minēt definēšanas procesā. Šis pakalpojums, ko var uzskatīt par trešo vai sadales līmeni, aptver ētera signāla tālākpārdošanu galalietotājiem izmantojot kabeļtelevīzijas operatoru kabeļtelevīzijas tīklus (sadales pakalpojumi).

Tomēr, nepieciešams ņemt vērā kabeļtelevīzijas operatoru sniegto pakalpojumu īpatnības Latvijā:

- kabeļtelevīzijas operatoriem pamatojoties uz Radio un televīzijas likuma 34.pantu ir pienākums nodrošināt visu šajā apdzīvotajā vietā droši uztveramo Latvijā raidīto sabiedrisko televīzijas programmu pievadīšanu abonētajam nemainītā veidā;
- kabeļtelevīzijas operatoriem nav ieņēmumu no signālu tālākpārdošanas vairumtirdzniecībā. Vairumtirdzniecības līmenī kabeļtelevīzijas operatori vai nu pērk raidorganizāciju signālu (ārzonu raidorganizācijas) vai sadala signālu bez atlīdzības (vietējām raidorganizācijām)
- kabeļtelevīzijas operatoriem ir ieņēmumi tikai no sadales pakalpojumiem mazumtirdzniecībā.

Ņemot vērā iepriekš minēto Regulators secina, ka sadales līmenī vairumtirdzniecībā pastāv tikai satura tirgus, kas nav iekļauts tirgū Nr.18.

4.2.1. Televīzijas un Radio programmu raidīšana ar virszemes raidītājiem

Konkurences padome ir izvērtējusi trīs programmu izplatīšanas pakalpojuma veidus:

- 1) Radio un televīzijas programmu raidīšana ar virszemes raidītājiem notiek šādi: raidorganizācija no savas studijas padod programmu, izmantojot radioreleju līnijas (turpmāk – RRL) vai citu tehnoloģiju, piemēram, uz Rīgas radio un televīzijas stacijā izvietoto raidītāju un ar antenu-fīderu sistēmas palīdzību radio un televīzijas programmas signāls tiek pārraidīts ēterā Rīgā un Rīgas rajonā. Vienlaicīgi radio vai televīzijas programma tiek padota uz pārējām radio un televīzijas stacijām un analogiski tiek izplatīta ēterā. Tālāk, ētera signālu var uztvert: 1) mājāsaimniecības (ar mājas antenas palīdzību); 2) kabeļtelevīzijas operatori, padodot to tālāk galalietotājiem pa saviem kabeļtelevīzijas tīkliem.

Radio un televīzijas programmu raidīšana ar virszemes raidītājiem notiek saskaņā ar Elektronisko sakaru direkcijas izdotajām frekvenču spektra lietošanas atļaujām. Reģionālais radio un televīzijas pārraidīšanas līmenis atšķiras no nacionālā līmeņa tikai ar programmu pārraidīšanas teritoriju.

2) Raidorganizācijām, lai saņemtu radio un televīzijas programmu raidīšanas pakalpojumu, izmantojot kabeļu tīklu, ir nepieciešams kabeļtīkls. No pieprasījuma puses svarīgs apstāklis ir tas, ka minēto pakalpojumu nav iespējams saņemt vietās, kur nav izbūvēts kabeļtīkls. Īpaši, nav aizvietojams nacionālo raidorganizāciju, kam jānodrošina Latvijas teritorijas pārklājums, pieprasījums. No piedāvājuma puses svarīgs apstāklis ir sekojošs - lai komersantam sniegtu radio un televīzijas programmu raidīšanas pakalpojumu, izmantojot kabeļtīklu, ir nepieciešams ieguldīt līdzekļus kabeļtīkla izbūvē. Secinājums ir tāds, ka ar minēto tehnoloģiju (ar tehnoloģiju pašreizējā attīstības fāzē Latvijas tirgū) sniegts pakalpojums, nevar aizvietot radio un televīzijas programmu raidīšanas pakalpojumu.

3) Radio un televīzijas programmu raidīšanas pakalpojums, izmantojot satelītu, notiek šādi: televīzijas vai radio programmas signāls tiek padots uz satelīta zemes staciju, signāls tiek padots kodētā veidā uz satelītu, ar kura palīdzību televīzijas programma tiek raidīta kodētā veidā, nodrošinot noteiktas teritorijas pārklājumu. Satelīta signāls tiek uztverts ar individuāla satelītuztvērēja un dekodera palīdzību.

4.2.2. Televīzijas un Radio programmu signāla raidīšana līdz virszemes raidītājiem

Lai televīzijas un radio programmas varētu tikt raidītas ar virszemes raidītājiem, to signāliem jābūt nogādātiem līdz virszemes raidītājiem. Tas arī ir LVRTC televīzijas un radio programmu signāla pārraides līdz raidītājiem pakalpojums, kurš LVRTC gadījumā tiek nodrošināts izmantojot tehnoloģiju - pārraide pa starppilsētu RRL kanāliem. Televīzijas un radio programmu signālu pārraide līdz raidītājiem var tikt nodrošināta ar dažādu tehnoloģiju palīdzību, un šo tehnoloģiju pakalpojumi tādā gadījumā ir savstarpēji aizvietojami. Konkurences padome min šādas signāla pārraides tehnoloģijas:

- 1) pārraide līdz raidītājiem, izmantojot starppilsētu RRL kanālus (LVRTC pakalpojums);
- 2) pārraide līdz raidītājiem, izmantojot satelītu;
- 3) pārraide līdz raidītājiem, izmantojot optiskos kabeļus (potenciālie konkurenti – sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Lattelecom”, sabiedrība ar ierobežotu atbildību „IZZI”, u.c. pakalpojumu sniedzēji).

4.3. Situācija tirgū

2006.gadā viens komersants kas sniedza pakalpojumus konkrētajā tirgū:

- LVRTC

Konkurences padome Lēmumā konstatē, ka „LVRTC sniedz televīzijas un radio programmu izplatīšanas pakalpojumu, kas sastāv no signālu pārraides (programmu novadīšana no raidorganizāciju studijām līdz raidīšanas tehniskajiem līdzekļiem - raidītājiem) un raidīšanas ēterā (sākotnēja

izplatīšana publiskai uztveršanai ar zemes raidītāju palīdzību). LVRTC pārvaldījumā ir specializētais elektronisko sakaru tīkls, kurš nodrošina raidorganizāciju pasūtījumu izpildi. Šobrīd tā sastāvā ir 12 kompleksās radio un televīzijas raidstacijas, četras no tām strādā neapkalpojamā režīmā. Starp tām ir Rīgas radio un televīzijas stacija. Rīgas radio un televīzijas staciju ar pārējām savieno mikroviļņu radioreleju līnijas, kuru kopgarums ir aptuveni 1232,1 km. RRL sastāvā ir 30 radiorelejestacijas. Esošie raidīšanas tīkli nodrošina radio un televīzijas signāla uztveršanas iespējas 96% no Latvijas teritorijas.

Raidorganizācijas pasūta no LVRTC pakalpojumu, kura rezultātā raidorganizāciju produkts – televīzijas vai radio programma (-as) – tiek izplatīta (-as) publiskai uztveršanai galalietotājiem noteiktajā teritorijā”.

Papildus, Konkurences padome Lēmumā konstatēja, ka „par potenciāliem LVRTC konkurentiem ir uzskatāmi tie komersanti, kuriem ir attiecīga infrastruktūra elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai. Raidorganizāciju biežāk minētie ir SIA „Lattelecom”, va/s „Latvijas dzelzceļš”, a/s „Latvenergo”, SIA „IZZI”, tomēr, šie komersanti vēl nepiedāvā attiecīgos pakalpojumus.

Arī saskaņā ar Regulatora paralēli apkopoto informāciju, LVRTC ir vienīgais komersants, kas piedāvā apraides signālu pārraides pakalpojumus vairumtirdzniecības līmenī.

Mazumtirdzniecības līmenī pastāv vairāk nekā 25 kabeļtelevīzijas operatori, kas pārdod tālāk ētera signālu galalietotājiem izmantojot savus kabeļtelevīzijas tīklus. Patlaban tiem komersantiem vai nav nepieciešama infrastruktūra vai tie (pagaidām) nepiedāvā attiecīgos pakalpojumus citiem komersantiem.

Latvijā ir tikai viens operators, kas piedāvā pakalpojumus izmantojot satelītu, tomēr šis komersants piedāvā tikai platjoslas interneta piekļuvi mazumtirdzniecības līmenī. Šis komersants nedarbojas ar apraides signālu pārraides pakalpojumu nodrošināšanu ne mazumtirdzniecības, ne vairumtirdzniecības līmenī.

5. Nacionālā konsultācija

Veicot konkrētās lietas izpēti Konkurences padome nodrošināja iespēju ieinteresētajām pusēm paust viedokli par Konkurences padomes izpētes gaitā argumentiem.

6. Konkurences padomes viedoklis

Šis ziņojums nosūtīts Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. Pēc tā saņemšanas ziņojums tiks papildināts ar Konkurences padomes viedokli.

7. Tirgus definēšana

Konkurences padome sadalīja konkrēto tirgu un definēja divus apakštirgus šādā veidā:

- 1) televīzijas un radio programmu signālu pārraides līdz virszemes raidītājiem pakalpojuma sniegšanas tirgus visā Latvijas Republikas teritorijā;
- 2) televīzijas un radio programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību publiskai uztveršanai pakalpojuma sniegšanas tirgus visā Latvijas Republikas teritorijā.

Konkurences padome izvērtēja pakalpojumu savstarpējas aizvietojamības iespējas no piedāvājuma un pieprasījuma puses, ņemot vērā tādus faktorus, kā pakalpojumu sniegšanas tehnoloģijas, pakalpojumu cenas, piedāvāto pakalpojumu teritorijas aptveramību un tirgus dalībnieku viedokļus, kā arī ņemot vērā iepriekšējos Konkurences padomes un Eiropas Komisijas lēmumus.

Konkurences padome Lēmumā konstatēja, ka „konkrēta tirgus definīcija izriet no lietas apstākļiem un iepriekšējiem Eiropas Kopienas un Konkurences padomes lēmumiem, kā arī nav pretrunā ar Eiropas Komisijas 2003.gada 11.februāra Rekomendācijā par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (2003/311/EK, ANNEX) minēto tirgus Nr.18 definīciju: „apraides signālu pārraides pakalpojumi apraides satura nogādāšanai galalietotājiem”.”

Ņemot vērā tirgus situāciju Latvijā saistībā ar kabeļtelevīzijas un satelītu tīklu pieejamību Regulators atbalsta Konkurences padomes veiktās tirgus definēšanas rezultātus. Tālākā analīzē Regulators neredz nepieciešamību veikt atsevišķu tirgus analīzi kabeļtelevīzijas un satelītu tīkliem.

8. Tirgus Analīze

8.1. Konkrētā tirgus izpēte

Ņemot vērā Konkurences padomes Lēmumu, konkrētā tirgus analīzē tiek veikta t.s. trīs kritēriju pārbaudi. Lai būtu pamats veikt konkrētā tirgus analīzi un tirgus atbilstu tādām tirgum, kur var būt nepieciešama *ex ante* regulēšana ir jānovērtē trīs kritēriji:

- Konkrētajā tirgū jābūt augstām un pastāvīgām barjerām ienākšanai tirgū, tās var būt strukturālās barjeras, normatīvās barjeras vai regulējošās vides radītas barjeras.
- Ņemot vērā elektronisko sakaru tirgus dinamisko attīstību, jāanalizē arī iespēja, ka barjeras ienākšanai tirgū var tikt pārvarētas pārskata perioda laikā. Tādēļ otrs kritērijs nosaka to, ka tirgus struktūrai jābūt tādai, kura netiecas uz efektīvu konkurenci pārskata perioda laikā (Efektīvas konkurences pazīmes);
- Situācijai konkrētajā tirgū jābūt tādai, kurā konkurences (*ex post*) tiesības nav pietiekamas, lai novērstu konkurences problēmas konkrētajā tirgū.

8.2. Barjeras ienākšanai tirgū

Konkurences padome Lēmumā konstatē, ka „citam komersantam, lai sniegtu radio un televīzijas programmu raidīšanas ar virszemes raidītājiem pakalpojumu, īpaši nodrošinot līdzīgu Latvijas teritorijas pārklājumu, ir nepieciešamas būtiskas investīcijas, lai izveidotu līdzīgu elektronisko sakaru tīklu, kas pēc būtības būtu ekonomiski nepamatota infrastruktūras dublēšana. Papildus ir jāmin fakts, ka ierobežoti frekvenču resursi ir būtiska barjera ienākšanai šajā tirgū, jo, lai veiktu radio un televīzijas programmu raidīšanu, ir nepieciešams saņemt radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības”.

Konkurences padome ir saņēmusi vēstuli no SIA „Lattelecom” (24.10.2006. Nr.17-2/10-943), kas apliecina iepriekš minēto faktu. Vēstulē SIA „Lattelecom” norāda, ka tās rīcībā ir tīkla infrastruktūra (optiskas šķiedras kabeļu pārraides tīkls), kas varētu nodrošināt TV programmu pārraidi no studijām līdz raidītājiem vai starp raidītājiem. Šobrīd SIA „Lattelecom” tīkla infrastruktūra ir nodrošināta līdz 3 LVRTC torņiem. Tīkla izveidošanai līdz pārējiem torņiem ir nepieciešams izbūvēt papildus optiskās šķiedras kabeļu pārraides tīklu apmēram 123 km garumā. Aptuvenās nepieciešamās investīcijas veido apmēram 820000,-LVL.

Konkurences padome secina, ka konkrētā tirgū pastāv barjeras ienākšanai tirgū un Regulators atbalsta šo secinājumu.

8.3. Efektīvas konkurences pazīmes

1) Televīzijas un radio programmu signālu pārraides līdz virszemes raidītājiem pakalpojuma sniegšanas tirgus visā Latvijas Republikas teritorijā;

Konkurences padome savā Lēmumā konstatē, ka „no visām nacionālajām raidorganizācijām tikai viena (SIA „TV3 Latvia”) neizmanto LVRTC televīzijas un radio programmu signālu pārraides līdz raidītājiem pakalpojumu pa RRL kanāliem. Visas pārējas lielākās raidorganizācijas (A/s „Radio SWH”, VB SIA „Latvijas Radio”, VB SIA „Latvijas televīzija”, a/s „Latvijas Neatkarīga Televīzija”) izmanto to. Līdz ar to ir secināms, ka LVRTC tirgus daļa televīzijas un radio programmu signālu pārraides līdz virszemes raidītājiem pakalpojuma sniegšanas tirgū Latvijas teritorijā ir ievērojama un būtiski pārsniedz 40 %”.

2) Televīzijas un radio programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību publiskai uztveršanai pakalpojuma sniegšanas tirgus visā Latvijas Republikas teritorijā.

Konkurences padome Lēmumā konstatē, ka „LVRTC ir vienīgais radio un televīzijas programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību pakalpojuma sniedzējs Latvijas Republikas teritorijā. Visas nacionālās raidorganizācijas (VB SIA „Latvijas Radio”, VB SIA „Latvijas televīzija”, a/s „Latvijas Neatkarīga Televīzija”, SIA „TV3 Latvia”) izmanto LVRTC radio un televīzijas programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību pakalpojumu. Lielākā daļa reģionālo un vietējo raidorganizāciju izmanto LVRTC radio un televīzijas programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību pakalpojumu. Saskaņā ar LVRTC sniegto informāciju (25.10.2006. vēstule Nr.01.8/2129, LVRTC līgumi ar raidorganizācijām) šādi tiek pārraidīta SIA „Star FM” programma. Raidorganizācijas, kas pārraida savu programmu patstāvīgi, nav uzskatāmas par LVRTC konkurentiem, ja radio vai televīzijas programmas raidīšanas pakalpojumu sniedz tikai pašas sev.

No visa iepriekš minētā izriet, ka LVRTC tirgus daļa radio un televīzijas programmu raidīšanas ar zemes raidītāju palīdzību pakalpojuma sniegšanas tirgū Latvijas teritorijā sastāda 100% (monopola stāvoklis)”.

Konkurences padome secina, ka konkrētajā tirgū pastāv komersants, kurš atrodas dominējošā stāvoklī tirgū un ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Regulators secina, ka konkrētajā tirgū nepastāv pazīmes, kas varētu liecināt par konkurences attīstību tirgū pašregulācijas veidā.

8.4. Konkurences tiesību pieteikamība

Ņemot vērā veiktās izpētes rezultātus, Konkurences padome konstatē, ka LVRTC darbības satur Konkurences likuma pārkāpumu, kas izpaužas kā:

- diskriminējošu atlaižu lielumu noteikšana;
- neskaidru atlaižu piešķiršanas kritēriju izmantošana atlaižu noteikšanas politikā;
- paaugstinoša koeficienta piemērošana pārraides ar raidītāju tarifiem darījumā.

Konkurences padome konstatē, ka šā „dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana tiek uzskatīta par smagu pārkāpumu”.

Iepriekš minētā rezultātā Konkurences padome nolēma:

„Uzlikt va/s „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” tiesisko pienākumu izbeigt konstatētos pārkāpumus un paziņot Konkurences padomei par pārkāpumu novēršanas faktu, t.sk.:

- pārstrādāt radio un televīzijas programmu pārraidīšanas maksas atlaižu sistēmas un noteikšanas kārtības, kas ir apstiprināta ar va/s „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” 2005.gada 19.septembra valdes lēmumu Nr.28 „Radio un televīzijas programmu pārraidīšanas tarifi” cenrāža neatņemama sastāvdaļa (turpmāk – Atlaižu noteikšanas kārtība), 2.1., 2.3.punktus tādā veidā, lai nepieļautu atsevišķu pakalpojuma saņēmēju diskrimināciju, t.sk. izslēgt no Atlaižu noteikšanas kārtības 2.3.2.punktu, kas atsevišķos gadījumos ļauj LVRTC valdei noteikt atšķirīgus atlaižu lielumus;
- izbeigt diskriminējošu atlaižu piemērošanu darījumos ar raidorganizācijām (SIA „TV Dzintare”, SIA „Valmieras TV”, SIA „Latgales reģionālā televīzija”). Pēc 1.1.punkta tiesiskā pienākuma izpildes noslēgt līgumus ar

raidorganizācijām, piešķirot raidorganizācijām atlaides pēc jaunizstrādātiem un vienādi piemērojamiem nediskriminējošiem kritērijiem. Iesniegt Konkurences padomei līgumu ar SIA „TV Dzintare”, SIA „Valmieras TV”, SIA „Latgales reģionālā televīzija”, kā arī līgumu ar citām raidorganizācijām, kuri tiks grozīti pēc Atlaižu noteikšanas kārtības jaunās redakcijas stāšanās spēkā, normatīvo aktu noteiktā kārtībā apstiprinātas kopijas 6 mēnešu laikā no lēmuma paziņošanas dienas;

- atcelt paaugstinoša koeficienta piemērošanu pārraides ar raidītāju tarifiem darījumā ar SIA „TV3 Latvia”, pārslēdzot līgumu ar SIA „TV3 Latvia”. Iesniegt pārslēgtā līguma ar SIA „TV3 Latvia” normatīvo aktu noteiktā kārtībā apstiprināto kopiju 3 mēnešu laikā no lēmuma paziņošanas dienas;
- izslēgt no radio un televīzijas programmu pārraidīšanas tarifu cenrāža, kas apstiprināts ar va/s „Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs” 2005.gada 19.septembra valdes lēmumu Nr.28, 6.punktu, kas paredz paaugstinošo koeficientu piemērošanu darījumos ar televīzijas un radio raidorganizācijām. Iesniegt Konkurences padomei radio un televīzijas programmu pārraidīšanas tarifu cenrāža grozījumus, kas izdarīti, ņemot vērā šī punkta tiesisko pienākumu, 2 mēnešu laikā no lēmuma paziņošanas dienas. Pārslēgt citus līgumus (ja tādi pastāv un Konkurences padomei par to nav zināms), kuros piemēroti radio un televīzijas programmu pārraidīšanas tarifu cenrāža 6.punktā minētie paaugstinošie koeficienti, pārtraucot to piemērošanu un informējot par to Konkurences padomi 3 mēnešu laikā no lēmuma paziņošanas dienas.”

Konkurences padome piemēroja LVRTC vienlīdzīgas attieksmes pienākumu un caurredzamības saistības. Regulators atbalsta Konkurences padomes viedokli, ka piemērotās saistības ir noteiktas, lai risinātu konkurences problēmu, kura minēta biedrības „Latvijas Raidorganizāciju asociācija” 2006. gada 30. janvāra iesniegumā.

Tam blakus Konkurences padome savā lēmumā min, ka „uzņēmumam, kas ir dominējošā stāvoklī, ir pienākums noteikt caurskatāmu, nediskriminējošu un ar izmaksām pamatotu cenu veidošanas un atlaižu piemērošanas metodiku, kā arī nepieļaut viena pakalpojuma izmaksu segšanu no ieņēmumiem, sniedzot to pašu pakalpojumu citiem klientiem”.

Ņemot vērā Konkurences padomes piemērotas vienlīdzīgas attieksmes pienākumu un caurredzamības saistības un plānoto tirgus dalībnieka, kurš atrodas dominējošā stāvoklī uzraudzību, patlaban Regulators neredz nepieciešamību piemērot citas saistības, piem. atdalītas finanšu uzskaites saistības vai tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības vai saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam, tomēr uzskata, ka nepieciešams arī turpmāk veikt konkrētā tirgus uzraudzību, lai nepieciešamības gadījumā varētu iejaukties risinot konkurences problēmas konkrētajā tirgū.

Pirmkārt, Konkurences padomes noteiktās saistības stājās spēkā 2007. gadā jūnijā vai vēl stāsies tikai spēkā un piemēroto saistību radīto efektu uz konkurences apstākļu uzlabošanas tirgū Nr.18 pagaidām nav iespējams. Regulators uzskata, ka jāpaiet pietiekamam laikam, lai rastos iespēja novērtēt piemēroto saistību ietekmi uz konkurences apstākļiem, bet novēros situāciju konkrētajā tirgū izmantojot tiesības iegūt informāciju no tirgus dalībniekiem.

Otrkārt, Konkurences padomes redzeslokā izpētes gaitā un Regulatora rīcībā apkopojot informāciju par situāciju tirgū Nr.18, nenonāca informācija, kas varētu

norādīt uz caurredzamības (piem. trūkstošs pamatpiedāvājums) problēmām vai piekļuves ierobežošanas problēmām.

8.5. Rezultāts

Ņemot vērā iepriekš minēto, pašreiz Regulators konstatē konkurences tiesību pietiekamību konkurences problēmu novēršanai tirgū Nr.18 un nepiepildītu t.s 3. kritēriju un tādejādi, ka patreizējos apstākļos nav nepieciešama Regulatora iejaukšanās. Tomēr, ņemot vērā situāciju tirgū un citus apstākļus, Regulators veiks situācijas konkrētajā tirgū uzraudzību, lai veiktu atbilstošu iejaukšanos nepieciešamības gadījumā.

Saīsinājumi

EK: Eiropas Kopiena

ESL: elektronisko sakaru likums

ET: Eiropas Kopienu Tiesa

HHI: Hirfendāla-Hiršmana indekss

LVRTC: va/s „Latvijas Radio un Televīzijas Centrs”

RRL: radioreleju līnijas

VPI: valsts pārvaldes iestāde